TISKOVÁ ZPRÁVA Brno 10. listopadu 2026

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

ARCHEOLOGOVÉ SE PO 53 LETECH VRÁTILI DO JESKYNĚ, KTERÁ ODHALUJE MINULOST OSÍDLENÍ EVROPY

Zakarpatí patří ke klíčovým oblastem pro poznání nejstaršího osídlení Evropy. Právě zde byly v lokalitě Korolevo objeveny kamenné nástroje staré přibližně 1,4 milionu let, které reprezentují nejstarší spolehlivě datovaný doklad přítomnosti člověka v Evropě. Na tento výzkum navazuje první ukrajinsko-česká archeologická expedice do jeskyně Moločnyj Kamiň, kam se vědci v říjnu 2026 vrátili po 53 letech. Expedice Archeologického ústavu AV ČR, Brno, a Archeologického ústavu Národní akademie věd Ukrajiny měla zatím průzkumný charakter – ověřila stav lokality, odebrala vzorky a připravila podmínky pro budoucí sezony.

Jeskyni Moločnyj Kamiň poprvé zkoumala v roce 1972 Zakarpatská paleolitická expedice Archeologického ústavu tehdejší Akademie věd Ukrajinské SSR. Výzkum doložil opakované krátkodobé pobyty mladopaleolitických lovců a odkryl velké množství zvířecích kostí, především pozůstatků jeskynních medvědů. Současná expedice na tento výzkum navázala a prověřila možnosti jeho pokračování s využitím nejmodernějších vědeckých metod.

Během šestidenní expedice archeologové provedli sondážní výkop, dohledali původní sondu z roku 1972 a znovu odkryli profil uloženin u vstupu do jeskyně. Právě jednotlivé vrstvy sedimentů mohou uchovávat informace o stáří nálezů i o prostředí, v němž se zde lidé a zvířata pohybovali. Cílem dalšího výzkumu proto bude zpřesnit stratigrafii, tedy pořadí a vzájemné vztahy jednotlivých vrstev, a chronologii místa.

„Po více než půl století jsme se vrátili k profilu, který už jednou vydal stopy mladopaleolitických lovců. Dnešní datovací metody a analýza sedimentární DNA nám o této jeskyni mohou říct mnohem víc, než bylo v sedmdesátých letech možné,“ říká Roman Garba z Archeologického ústavu AV ČR, Brno (ARÚB AV ČR).

Kontakt pro média:

Lucie Peřinová
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 777 728 098

Pavla Růžičková
Archeologický ústav AV ČR, Brno
ruzickova@arub.cz
+420 723 026 765

Co prozradí kosti a sedimenty?

Kromě jednoho kamenného artefaktu tvořily dosavadní nálezy především kosti několika druhů medvědů. Tým odebral sedm vzorků uhlíků pro radiouhlíkové datování. Vybrané kosti budou zkoumat radiouhlíkovou a uran-thoriovou metodou. Pilotně bylo odebráno také deset vzorků pro analýzu sedimentární DNA, která může zachytit genetické stopy zvířat i lidí, kteří v jeskyni pobývali, i když se jejich kosterní pozůstatky nedochovaly. Dva další vzorky sedimentu poslouží ke geochemické analýze.

Jeskyně se nachází ve vápencovém skalním masivu Moločnyj Kamiň v nadmořské výšce přibližně 740 metrů. Z obce Malá Uholka, kde byli účastníci ubytováni, museli k lokalitě vystoupat zhruba 450 výškových metrů. Vedle samotného terénního průzkumu proto tým ověřoval také možnosti dopravy, ubytování a stravování, které budou důležité pro plánování dalších výzkumných sezon.

„Význam těchto prací spočívá v tom, že Moločnyj Kamiň je v současnosti jedinou jeskynní lokalitou na Zakarpatí a jednou ze tří známých lokalit v ukrajinských Karpatech, kde je doložen pobyt pravěkého člověka. Interdisciplinární výzkum, který ukrajinsko-český tým zahájil v roce 2026, otevře další kapitolu dávné historie tohoto regionu,“ poznamenala Larissa Kulakovska z Archeologického ústavu Národní akademie věd Ukrajiny v Kyjevě.

Navázání na objev nejstaršího osídlení Evropy

Tým vedený Romanem Garbou z Akademie věd ČR již v roce 2024 publikoval v prestižním časopise *Nature* studii, která pomocí datování kosmogenními nuklidy (berylium-10 a hliník-26) prokázala, že nejstarší kamenné nástroje z lokality Korolevo na Zakarpatí jsou staré přibližně 1,4 milionu let. Jde o nejstarší spolehlivě datovanou přítomnost člověka v Evropě, která podporuje hypotézu, že první lidé osídlili Evropu z východu. *„Zakarpatí je pro poznání osídlení Evropy v období paleolitu klíčovým regionem. Navázaná spolupráce nám umožňuje v tomto výzkumu systematicky pokračovat a spojit dlouholeté zkušenosti ukrajinských kolegů s moderními laboratorními metodami,“* doplňuje Vitalii Usyk z ARÚB AV ČR.

Expedice se uskutečnila na základě memoranda o porozumění (MoU) podepsaného mezi Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, a Archeologickým ústavem Národní akademie věd Ukrajiny v Kyjevě. Šestičlenný tým tvořili tři archeologové z kyjevského ústavu – vedoucí expedice Larissa Kulakovska, Oksana Votiakova a Andrij Veselsky, dále paleontolog a speleolog Bogdan Ridush z Černivecké národní univerzity Jurije Fedkovyče a dva zástupci české strany: ukrajinský archeolog Vitalii Usyk z Archeologického ústavu NAN Ukrajiny, který v současnosti působí v ARÚB AV ČR, a spoluvedoucí expedice Roman Garba (Archeologické ústavy AV ČR v Brně a v Praze a Ústav jaderné fyziky AV ČR).

Expedice je součástí širšího výzkumu Petra Škrdly z ARÚB AV ČR, který je podpořen Akademickou prémií AV ČR.

Odkaz na studii: Garba, R., Usyk, V., Ylä-Mella, L. et al. (2024): East-to-west human dispersal into Europe 1.4 million years ago. *Nature* 627. https://doi.org/10.1038/s41586-024-07151-3

Více informací: **Ing. et Mgr. Roman Garba, Ph.D.**
Archeologický ústav AV ČR, Brno
garba@arub.cz
+420 731 114 444

Vitalii Usyk
Archeologický ústav AV ČR, Brno
vitaly.i.usik@gmail.com

Mgr. Pavla Růžičková
Archeologický ústav AV ČR, Brno, Oddělení vnějších vztahů
ruzickova@arub.cz
+420 723 026 765

Fotogalerie:

Portál jeskyně Moločnyj Kamiň v bukovém pralese nad Malou Uholkou.
Foto: R. Garba, ARÚB AV ČR

Obnovená sonda z roku 1972 před portálem jeskyně.
Foto: R. Garba, ARÚB AV ČR

Vnitřní dóm jeskyně.
Foto: R. Garba, ARÚB AV ČR

Odběr vzorků pro analýzu sedimentární DNA v ochranném oděvu, aby nedošlo ke kontaminaci.
Foto: B. Ridush, ČNÚ J. Fedkovyče

Kamenný artefakt získaný během výzkumu.
Foto: R. Garba, ARÚB AV ČR